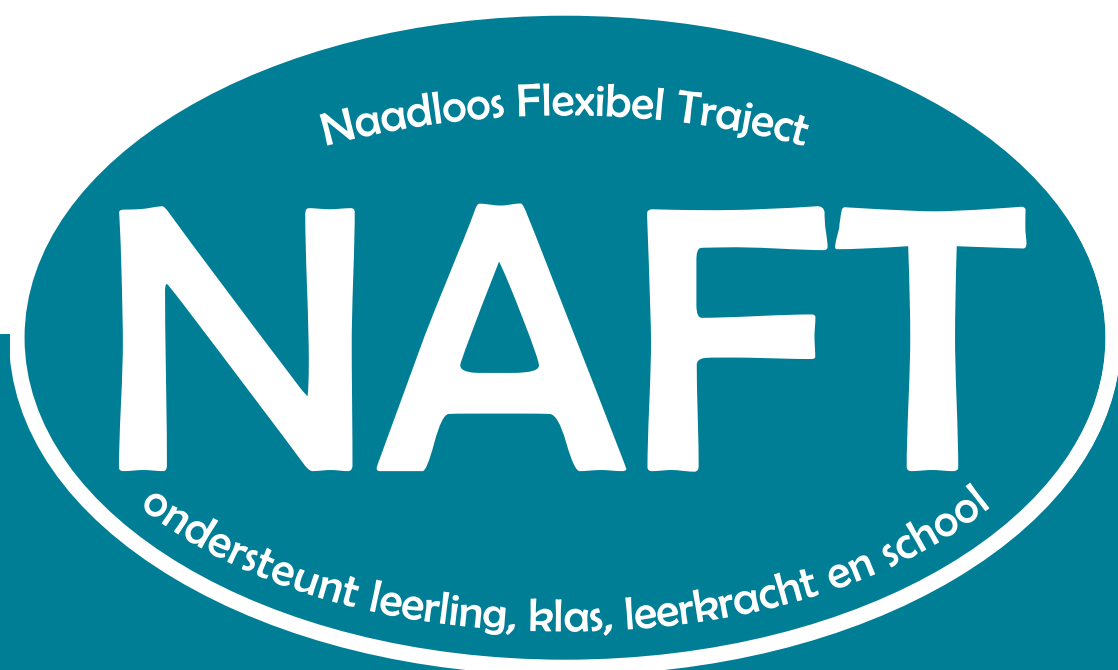

MEMORANDUM NAFT

Recht op excelleren

Inleiding

De school is niet enkel een plaats voor kennisoverdracht, het is ook een plaats waar elk jaar honderdduizenden jongeren hun potentieel als individu ontwikkelen. Het is een plaats waar jongeren groeien door te leren en leren door te groeien.

Groeien en leren doen jongeren het best binnen een kader dat hen structuur maar tegelijk ook zorg biedt, met leerkrachten die hen bij de les houden en hen na die les ook even onder de arm nemen wanneer het moeilijk liep. En dat doen ze best in klasgroepen waar ze zich goed in hun vel voelen en die hen ook sterker maken.

Dit stelt het onderwijs voor een uitdagende evenwichtsoefening; het combineren van een leer- en leefklimaat, zorgen dat elke leerling kan excelleren zonder uit te sluiten, een evenwicht zoeken tussen brede ontwikkeling van leerlingen en lesgeven én een evenwicht tussen het garanderen van leerrecht en het streefdoel naar een kwalificatie.

De groeiende groep jongeren voor wie de school geen plaats meer is waar hun recht op leren en opgroeien zich kan voltrekken noopt ons tot dit schrijven. Als NAFT-organisaties bevinden we ons immers dagelijks op scholen, in klassen, met leerkrachten, jongeren en ouders midden in dit spanningsveld. Met dit schrijven vertolken we de stem van jongeren én ouders én leerkrachten én begeleiders die van onderwijs een plaats willen maken waar iedereen kan excelleren tot de beste versie van zichzelf.

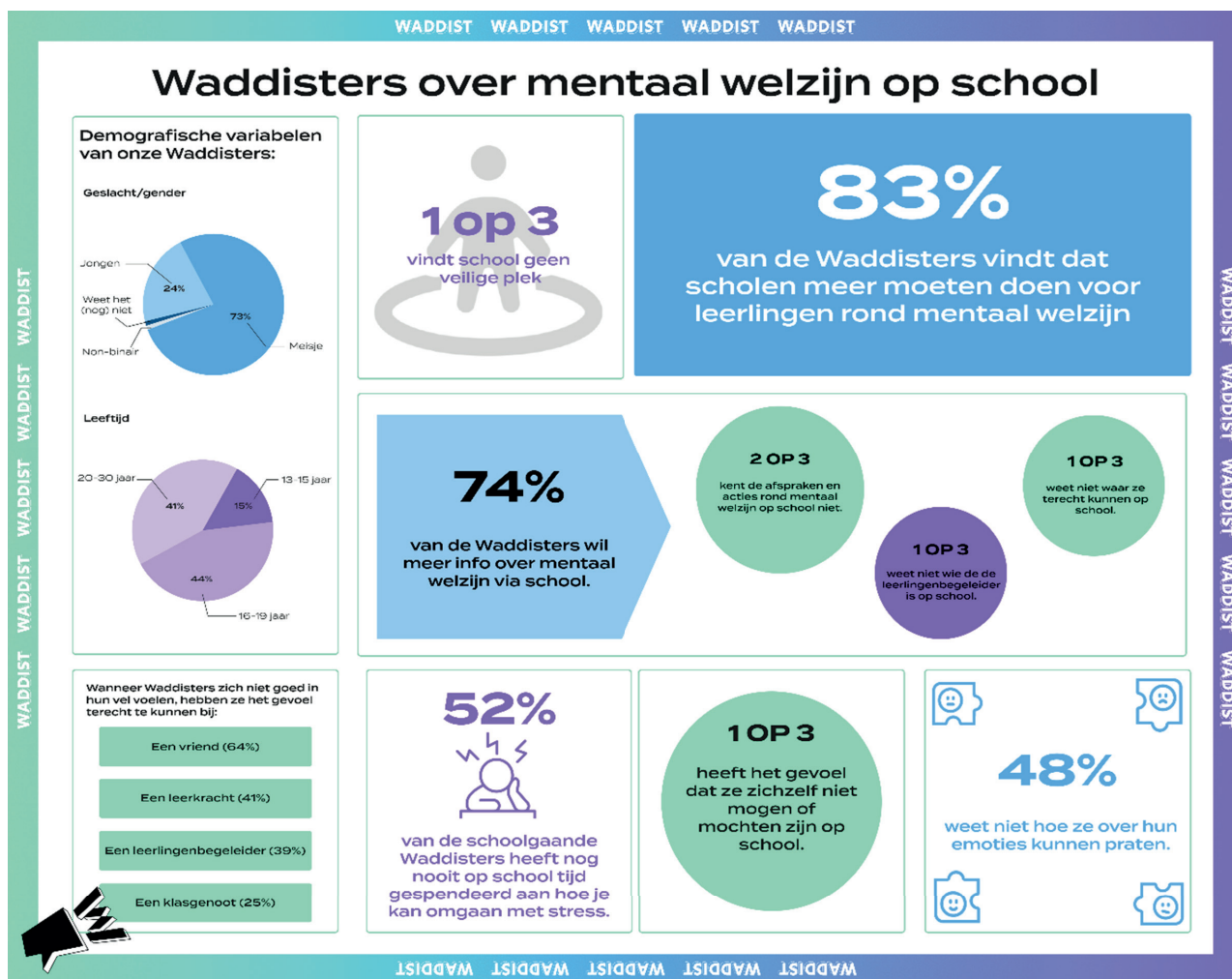
Zorgen over én dromen voor onderwijs

De razendsnel evoluerende samenleving daagt het onderwijs uit tot vele hervormingen, vanuit de terechte wens om krachtige, goed gevormde jongvolwassenen in de samenleving te brengen.

De finaliteit van onderwijs is gekend: het behalen van een kwalificatie met oog op het vergroten van kansen richting de arbeidsmarkt om zo een plek te vinden in de samenleving. Samen met jongeren (zie ook onderstaande infographic¹) dromen we van een onderwijs waarin ook het welbevinden, werken aan veerkracht, het recht op falen, botsen, tegen muren lopen, zoeken in opgroeien, vallen en opstaan een plaats krijgen. Een plaats waar alle kinderen en jongeren hun recht op leren kunnen verwezenlijken en waar ze kunnen excelleren tot de beste versie van zichzelf. Al deze factoren hebben een niet te onderschatten impact op hun kansen in de maatschappij.

¹ De Ambrassade. (2023, Maart). *Onderzoeksrapport Waddist: mentaal welzijn op school*. Opgehaald van De Ambrassade: <https://ambrassade.be/nl/kennis/artikel/onderzoeksrapport-waddist-mentaal-welzijn-op-school>

We ontmoeten dagelijks leerkrachten die bevlogen hun kennis op didactische, educatieve wijze willen overbrengen, en tegelijkertijd het luisterend, begeleidende, begripvolle oor zijn. Dit is echter geen evidentie gezien het groeiend aantal leerlingen met (unieke) behoeftes, de alsmaar grotere groepen om te onderwijzen en de verwachting om elk individu met zijn unieke aanpak te laten groeien. Het hoeft dan ook niet te verwonderen dat dit het onderwijs en de leerkrachten in een stevige stretch zet.

Dat meer jongeren nood hebben aan ondersteuning om hun traject richting groei te kunnen vrijwaren, zien we ook vertaald in de cijfers die het CLB publiceerde in hun jaarrapport 2021-2022². Jaar na jaar worden er meer M-documenten opgemaakt, waarmee gezinnen worden aangemeld voor verdere hulpverlening bij een gemandateerde voorziening. De cijfers rond psychosociaal functioneren tonen aan dat er een blijvende nood is om te werken rond welbevinden bij kinderen en jongeren. Dat de problemen waarmee jongeren geconfronteerd worden complexer worden, blijkt ook uit de cijfers: hoewel het aantal leerlingen dat een vraag stelt aan het CLB afneemt, nemen de interventies per leerling toe. Deze evoluties zetten niet enkel druk op leerkrachten en scholen. Ook bij CLB-medewerkers is de druk verhoogd waardoor ook de draaischijffunctie van het CLB onder druk komt te staan.

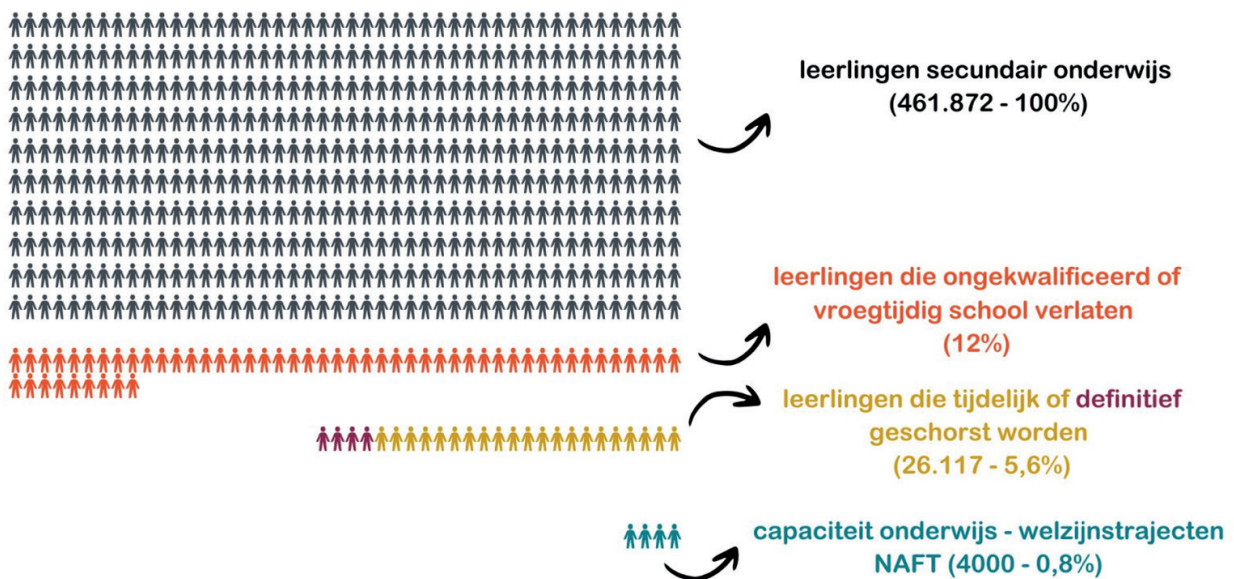
² Vrij CLB Netwerk. (2023). *De CLB's in Cijfers - Schooljaar 2021-2022*. Opgehaald van Vrij CLB Netwerk: https://www.go-clb.be/media/doc/CLB_jaarverslag_2021_2022.pdf

NAFT streeft er als partner van onderwijs én welzijn naar het recht op leren voor alle leerlingen te vrijwaren door enerzijds leerlingen te begeleiden waarbij het recht op leren in gedrang komt en anderzijds leerkrachten en scholen te ondersteunen. We werken hierbij steeds complementair aan het CLB, de scholen, de pedagogische begeleidingsdiensten en andere onderwijsactoren.

We worden in deze rol erkend en naar waarde geschat. Tegelijk merken we dat de tijd en de middelen nog te kort schieten om de noden te lenigen. Bovendien lijkt het alsof elke leerling met wens tot ondersteuning benaderd wordt vanuit een deficitmodel. Een model dat de oorzaak en verantwoordelijkheid (tot moeilijk schoollopen) bij het individu legt.

Laat ons de feiten er even bij nemen. We zien met heel de NAFT-sector in 2022 ongeveer 4700 aanmeldingen voor een onderwijs-welzijnstraject. De aanmeldingen die het individueel deficitmodel opperen zijn niet bij te houden “werken aan weerbaarheid, werken aan agressie, werken aan gepast reageren, werken aan omgaan met feedback, werken aan zelfvertrouwen, heeft een time out nodig, past niet in het schoolse systeem, ...”

Tegelijk zien we dat de vraag het aanbod ruimschoots overstijgt. Onderstaande cijfers brengen dit duidelijk in beeld. Amper 0,8% van de secundaire leerlingen heeft ‘recht’ op een NAFT-traject. Terwijl we tegelijk zien dat er voor een veelvoud van leerlingen schooluitval is of dreigt.

Bron: Dataloop Onderwijs, verslag plenaire vergadering Vlaams Parlement, erkenningsdecreet onderwijs-welzijnstrajecten 19 april 2019

Onze rol en ons belang

In de ontwikkeling van jonge personen gaan leren en welzijn hand in hand en kunnen ze onmogelijk van elkaar losgekoppeld worden. Steeds opnieuw merken we dat een beslissende factor in succes of falen net dat welbevinden is, de kans om in een ondersteunend klimaat succeservaringen te doen op maat van je potentieel. De NAFT-organisaties zijn experts in het faciliteren van die succeservaringen. We willen naar een werking die niet uitgaat van quota, tekorten en remediëring maar van groeikansen en potentieel. Groeikansen zijn immers de drijfveer binnen NAFT. Dag in dag uit zijn alle NAFT-medewerkers bezig met het onderzoeken, ontdekken,

en creëren van kansen voor leerlingen, voor leerkrachten, voor scholen én voor samenwerking tussen alle actoren die zich op de levens- en beleidsdomeinen Onderwijs en Welzijn bevinden.

Vanuit dit werkveld willen we ook onze signaalfunctie plichtsgetrouw blijven uitvoeren. De NAFT-organisaties bevinden zich, op het kruispunt van die levensdomeinen, in een ideale positie om de vinger aan de pols te houden en pijn- of knelpunten snel te identificeren en signaleren. We merken in het veld een groeiende groep leerlingen die nood heeft aan ondersteuning, met een uiteenlopend scala aan hulpvragen, waar het huidige aanbod niet voldoet.

Aanbevelingen en groeikansen

Groeikansen voor een kwalitatief onderwijs

- » **Het recht op leren én groeien als fundament van het onderwijs.** We verwachten dat beleidsmakers fundamentele keuzes maken die het recht op (op)groeien opneemt in alle geledingen van het schoolse landschap. Elke jongere moet ten allen tijde zijn recht op leren gewaarborgd zien, wat nu in de praktijk zeker niet het geval is.
- » Het actieplan **Samen tegen schooluitval (conceptnota, 2016³)** is dringend aan herziening toe. We pleiten voor actieplan met een gecoördineerde aanpak rond schooluitval met structurele middelen om alle acties ook effectief uit te voeren.
- » We vragen **structureel verhoogde aandacht voor de brede basiszorg.** NAFT beweegt zich in fase 2 van het zorgcontinuüm, onder de noemer uitbreiding van zorg. We staan midden op het kruispunt tussen het Departement Onderwijs en het Agentschap Opgroeien. We bewegen ons sinds oudsher op dit snijvlak en zijn trots op deze unieke positie. Vanuit die fase 2 krijgen we veel informatie uit de voorgaande fases, meer concreet, over de brede basiszorg. Een brede basiszorg die meer dan ooit wankel komt te staan. Een brede basiszorg die minder breed is dan doet lijken. Meer structurele aandacht voor de brede basiszorg door middelen, personeel, tijd en ruimte, zou fundamenteel (en preventief) bijzonder veel betekenen.

Groeikansen voor leerkrachten

- » **Grondige aandacht voor ondersteuning en begeleiding van de leerkracht.** Niet alleen leerlingen zien we gebukt gaan onder systemische dynamieken binnen het onderwijs, maar ook de leerkrachten. Vraagverhelderingen monden meer en meer uit in schoolondersteunende trajecten waar we als NAFT-partner met een leerkracht, of het leerkrachtenkorps in traject gaan. Daarbij merken we een heel grote nood tot een luisterend oor, aandacht voor de rol van de leerkracht, tijd en ruimte tot ventileren, de wens tot klankbord. Fase 2, uitbreiding van zorg bij leerkrachten, zou een bewust beleidsdoel moeten zijn. Ook in de lerarenopleiding en het professionaliseringsbeleid van scholen zou er naast vakdidactiek meer aandacht moeten zijn voor die andere rollen die een moderne leerkracht moet vervullen. NAFT en andere schoolexterne expertise kan hier ingezet worden.

³ Vlaamse Regering. (2016). *Conceptnota 'SAMEN tegen SCHOOLUITVAL'*. Opgehaald van Onderwijs Vlaanderen: https://www.onderwijs.vlaanderen.be/sites/default/files/2021-07/conceptnota_Samen_tegen_SchooluitvalDEF.pdf

Groeikansen voor alle leerlingen

- » Heb **aandacht voor kinderen in het basisonderwijs** en bied hun de nodige ondersteuning op maat. Signalen over schorsingen in basisonderwijs of over een jarenlang aanhoudende klassfeer die kinderen en leerkrachten voor (on)nodige hindernissen stelt, zijn geen uitzondering meer en kunnen nefast zijn voor de veerkracht van kinderen in hun onderwijservaring. We onderschrijven dan ook ondersteunende en remediërende acties in het basisonderwijs om gelijke groeikansen voor alle leerlingen maximaal te vrijwaren.

Groeikansen voor duurzame en krachtige samenwerkingen

- » Het onderwijs of de school is uiteraard geen afgesloten eiland binnen een samenleving. We zien nog veel kansen om in beide richtingen expertise te laten vloeien. Vanuit een gelijkwaardige positie, met het belang van de jongere voor ogen en met respect voor ieders rol en expertise. We pleiten hier voor **meer structurele middelen om samenwerkingen met actoren uit verschillende levensdomeinen mogelijk te maken** en een versnipperd en constant deinend landschap tegen te gaan. NAFT met zijn uniek karakter op het kruispunt van onderwijs en welzijn kan hier als inspirerend voorbeeld dienen.
- » We willen onze bereidheid, onze vraag aangeven om **actief in de huidige stroomversnelling van hervormingen op het snijvlak van onderwijs en welzijn betrokken te worden**. De NAFT-sector vertegenwoordigt een schat aan door de wol geverfde expertise, knowhow en 'good- practices'. Onze begeleiding vormt een bekende, vertrouwde en vooral toegankelijke honk voor zowel leerlingen als onderwijsinstellingen. Om het welbevinden en de ontwikkeling van onze leerlingen duurzaam te bevorderen, is een geïntegreerde aanpak nodig. NAFT is hierin de interdisciplinaire lijm die al aanwezig is.

Groeikansen voor recht op leren en recht op excelleren

- » **Garandeer het leerrecht van elk kind en elke jongere**. Er zijn jongeren die in een kwetsbare situatie opgroeien of terechtkomen waardoor er eerst andere drempels moeten aangepakt worden vooraleer er ruimte is voor onderwijs. Door hen deze ondersteuning te onthouden, onthouden we hen ook de toegang tot leren. Deze jongeren hebben een meer intensieve en langer durende begeleiding nodig dan wat er vandaag mogelijk is. Er zijn reeds mooie voorbeelden van leerrechtplekken waar deze jongeren terechtkunnen. Plaatsen waar vanuit een 'mag-besteding' terug appel wordt gedaan op intrinsieke motivatie, talenten en persoonlijke ontwikkeling. Voorzie een kader om deze leerrechtplekken een volwaardige plaats te geven binnen het onderwijs- en welzijnslandschap.
- » Elke persoon heeft het in zich om een waardevolle speler in de maatschappij te zijn, zolang een eerlijk perspectief met oog voor potentieel en eerlijke kansen wordt geboden. We willen **mee nadenken over de concepten 'leren' en 'kwalificeren' en hoe die in verhouding staan tot elkaar en het maatschappelijke doel dat we allemaal voor ogen hebben**.

Met dit memorandum willen we beleidsmakers inspireren
en uitnodigen tot gesprek.

Contactpersoon:

Ellen Goovaerts - voorzitter NAFT-sector
egoovaerts@arktos.be
0478 44 22 96

ARKTOS
HET KAN WÉL

**AU
RA**

ak **[trae]tie**

ARGOS
vzw
Samen verder kijken

ABRUSCO

aPart

BLINK!

cirkant

Elegast

GroepINTRO
SAMEN RICHTING GROEI

JES

NAFT Koinoor

LEJO

VZW ORANJEHUIS

PROFO
iedereen sterker maken
vzw

PROS
'Goed Gedacht'

Ruyskensveld
Verbinden in jeugdzorg

stad Sint-Niklaas

WEB Werkt

Naadloos Flexibel Traject

NAFT

ondersteunt leerling, klas, leerkracht en school